

Geloven als levenswijze

Tekst: Peter Hommes en Heleen Sytsma, redacteurs van *De Reformatie*.

Steeds weer komt het gesprek met Gerrit Riemer (1977) uit bij Hebreëën 13: 'Houd de onderlinge liefde in stand en houd de gastvrijheid in ere.' De Bijbel gaat over gemeenschap, is zijn stellige overtuiging, waarbij 'binnen' en 'buiten' niet zonder elkaar kunnen. Hij en zijn vrouw kiezen ervoor om de pastorie van Driebergen te verruilen voor een flat in een diaconale leefgemeenschap in de Bijlmer.

Wat hen drijft is het verlangen om hun bestaan zó vorm te geven dat er meer ruimte is voor elkaar, voor anderen en voor God, meer ruimte om te luisteren en te bidden. De familie Riemer gaat samen met anderen wonen in het Kleiklooster, dat bestaat uit vijf woningen plus een kernwoning in de Kleiburgflat in Amsterdam Zuidoost. De kernwoning is bedoeld als huiskamer voor de buurt, er is een kapel waar dagelijks volgens een vast ritme gezamenlijk gebeden wordt en er zijn gastenverblijven. De woongroep combineert zodoende diaconie met liturgie. De bewoners, in totaal acht volwassenen en vijf kinderen, hopen daarmee te laten zien dat geloven en handelen een eenheid zijn. Hun belangrijkste doel is als christenen 'er zijn' in en voor de buurt.¹

Ideaalbeeld

'Dat *philadelphia* en *xenophilia* – liefde voor broeders en zusters in de kerk en liefde voor "de vreemdeling" – hand in hand gaan, zoals in Hebreëën 13, dat is mijn ideaalbeeld van de christelijke gemeenschap,' vertelt Riemer. 'De kerk zou een plek moeten bieden waar iedereen een thuis kan vinden. Daar is in onze maatschappij een grote behoefte aan, aan plekken waar zonder agenda ontmoet kan worden. Waar bijvoorbeeld tieners opgevangen kunnen worden die het thuis even niet meer kunnen vinden, of gescheiden mensen die tijdelijk onderdak zoeken. Waar de homoseksuele broeder of zuster even op de bank kan ploffen.'

De kerk zoals die nu functioneert, kan aan die behoefte meestal niet tegemoet komen en dat ervaart hij als een gemis. Riemer: 'Ik durf generaliserend wel te stellen dat onze kerken veelal uit losse adressen bestaan, waar overigens individueel veel goeds gedaan kan worden. Een gemeenschapsvorm als het Kleiklooster biedt de mogelijkheid om daadwerkelijk vorm te geven aan de sociale functie van de kerk, zowel naar binnen als naar buiten toe.'

'Want je moet wel reëel zijn,' vervolgt hij. 'Voor een gezin of een mens alleen is het gewoon te zwaar om een plek te zijn waar iedereen echt altijd binnen kan lopen. Gastvrijheid is bovendien een gave die niet iedereen gegeven is. In het Kleiklooster hebben we net zo goed mensen nodig met organisatietalent als mensen die goed zijn in zomaar een praatje maken in de speeltuin. Maar in het totaalplaatje van een kerkelijke gemeente moeten onderlinge liefde en gastvrijheid hand in hand gaan.'

Kringen

Een leefgemeenschap als verlengstuk van de kerk kan daar invulling aan geven. Zo ziet Riemer het Kleiklooster dan ook. 'In Stroom Amsterdam functioneren zogenaamde tafelkringen – kleine groepen van mensen die proberen om tot op zekere hoogte echt samen te leven. In hun omgeving zagen zij veel nood die ze in die opzet niet konden lenigen; uit die observatie is het Kleiklooster ontstaan.' Hij vervolgt: 'De tafelkring en Stroom zijn meteen ook de bedding van het Kleiklooster, we gaan daar niet op een eilandje diaconaal kerkje zitten spelen. Die band met de kerken is essentieel. Ook andere kerken kunnen ons steunen door gebed en door giften. We zijn vast van plan om het contact met de achterban levend te houden.'

Ook veel andere kerken kennen kringen als organisatiestructuur en lopen tegen hetzelfde probleem aan: een kring, hoe goed die ook functioneert en vormgeeft aan christelijke gemeenschapszin, is geen manier van leven. Wat raadt Riemer kerken aan die binnen bestaande structuren willen werken aan diaconale gemeenschapsvorming?

Riemer: 'Een pasklaar antwoord is er niet. Het Kleinklooster is ons antwoord op de grote vragen: waarom ben ik op aarde, welke waarden wil ik uitleven en welke keuzes passen daarbij? Ga in de kerk in elk geval met elkaar door deze vragen heen en maak de keuzes die voortvloeien uit je antwoorden dan ook echt. Dat zal wel wat losmaken.'

Onderlinge liefde

Als het gaat om de onderlinge liefde waartoe Hebrëen 13 aanspoort, en die kenmerkend is voor de kerk als gemeenschap, formuleert Riemer bewust heel voorzichtig. 'Toen ik bezig was met dit onderwerp en er veel over las en preekte, kreeg ik het gevoel: mijn leven klopt niet met wat ik zeg. Ik mis vaak de gezamenlijke vreugde om het geloof. Er is veel lauwigheid in de kerken. Gesprekken van hart tot hart vinden we dikwijls moeilijk: hoe ga jij om met je vragen en twijfels, waar loop jij tegenaan in je leven met Christus?'

'Ik denk dat het voor de kerk als gemeenschap goed is als we durven pelgrimeren,' vervolgt hij. 'God riep Abram weg uit Haran zonder dat die enig benul had van waar hij naartoe moest. Als gelovigen onderling moeten we dat eigenlijk ook durven. We weten niet waar God ons naartoe leidt in de ontmoeting met elkaar, maar in Haran blijven is geen optie. Vanuit een levende relatie met de Heer moeten we bekende en vertrouwde standpunten durven loslaten, vanuit het diepe verlangen om de ander te begrijpen, tegemoet te komen, lief te hebben. Dat zou net zo kenmerkend voor de kerk moeten zijn als de dienende houding naar buiten toe. Vergis je niet, die vreemde rare ander is dichterbij dan je denkt. Die woont niet alleen bij je in de straat, die zit feitelijk ook naast je in de kerk. 'Binnen' en 'buiten' zijn niet zo scherp te onderscheiden als we misschien graag willen geloven. Het vreemde betreden komt trouwens met een prachtige belofte, ook uit Hebrëen 13: "Zo hebben sommigen het zonder te weten engelen ontvangen." Dat betekent dat in die pelgrimerende ontmoeting de hemel geopend is.'

Generatiedingetje

Is kiezen voor het wonen in een leefgemeenschap uiteindelijk ook niet gewoon iets wat past in deze tijd, in het klimaat van de jaren na het hyperindividualisme van de afgelopen decennia? Leefgemeenschappen schieten niet alleen in christelijke kring als paddenstoelen uit de grond. Dat zegt ook iets over de samenleving waarin waarden als verbondenheid herontdekt worden. Niet voor niets zet ook de overheid in op een participatiesamenleving. Riemer: 'Natuurlijk past het in die bedding om voor een leefgemeenschap te kiezen. Maar het gaat wel verder in die zin dat we dit niet alleen doen voor onszelf, hoewel het wel altijd onze droom is geweest, maar ook omdat we geloven dat God betrokken is op het alledaagse leven. Het is meer dan een generatiedingetje uit onvrede met de huidige manier van kerk zijn. Wij hopen juist heel concreet handen en voeten te geven aan de roeping van de kerk om in daden van belangeloze liefde de aanwezigheid van Christus te zijn in deze wereld. Feitelijk staan we in een heel oude christelijke traditie.'

Maar als je God wilt representeren als woongroep, krijg je onvermijdelijk te maken met grenzen aan je gemeenschap; je moet met elkaar staan voor bepaalde waarden. Waar liggen die grenzen bij het Kleinklooster? 'Dat gaan we in de praktijk ontdekken,' zegt Riemer, 'dat hoort bij onze pelgrimsreis. Ik ben heel nieuwsgierig naar het verhaal dat wij over een jaar of zeven te vertellen hebben. In elk geval is het geloof in Jezus als redder van de wereld de kracht en bron van waaruit we allemaal leven. We weten ons door Jezus, Gods Zoon, die zit aan de rechterhand van zijn Vader, geïnspireerd en gedragen.' Dat geldt voor de kernbewoners. 'Maar als er iemand een beroep op ons doet, gaan we echt niet eerst een gesprek aan over onze levensbeschouwing.'

ⁱ Zie het artikel 'Elke kerk een klooster' in de Special van 1 november jl. over de diaconale kerk. Zie ook www.kleiklooster.nl.